

Значної актуальності у зв'язку із зазначеним набуває питання законодавчого забезпечення охоронної функції в таких законодавчих сферах, які мають інтегровані інститути відповідальності, правопорушення та диференційовані або змішані системи стягнень; зокрема, йдеться про захист прав інтелектуальної власності у цивільному та кримінальному законодавстві, а також про земельне, фінансове та інформаційне законодавство.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ МАЛОЛІТНІМИ ОСОБАМИ

Гейнц Руслана Миколаївна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри цивільного права

Здатність бути спадкоємцем є елементом цивільної правоздатності фізичної особи, теоретичною можливістю, яка виникає у неї з моменту народження. У частині 2 ст. 6 СК України визначається, що малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років [2]. Визначення віку малолітньої особи міститься й у ст. 31 ЦК України [3]. Прикметно, що законодавець вказав тільки на верхню межу – «до» 14 років, і при цьому не вказав межі нижньої – «від» скількох років. Це, отже, означає, що малолітньою особа вважається від самого моменту народження і до досягнення 14 років [4, с. 295]. Тому спадкоємцями можуть виступати і малолітні особи за умови наявності в останніх суб'єктивного права на спадкування, яке виникає на підставі юридичного складу – сукупності юридичних фактів, первинним з яких є факт смерті спадкодавця. Реалізація цього права залежить від обсягу цивільної дієздатності фізичної особи і проявляється в особливостях здійснення права на спадкування малолітніми особами. Складовими змісту суб'єктивного права на спадкування є право на прийняття спадщини та право на відмову від прийняття спадщини, які реалізуються шляхом вчинення уповноваженою особою визначених у законі дій.

Відповідно до положень ст. 31 ЦК України малолітня особа наділена частковою цивільною дієздатністю і, тому, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Інші правочини від імені малолітніх осіб вчиняють батьки (усиновителі) або опікуни. Також малолітні особи самостійно можуть здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом. Отже, єдиний правочин, вчинення якого охоплюється змістом цивільної дієздатності малолітньої особи – це дрібний побутовий правочин. Водночас, цілком очевидно, що новонароджена дитина не здатна скористатися навіть і тими можливостями, які надає їй ч. 1 ст. 31 ЦК України: немовля фізично не може ані вчинити правочин, ані здійснити немайнові права автора. ... Право на вчинення дій, передбачених ч. 1 ст. 31 ЦК України, виникатиме у кожній особі індивідуально – як тільки така особа стане об'єктивно (фізично й розумово) спроможною до їх вчинення [4, с. 295].

Визначення «дрібний побутовий правочин» носить оціночний характер, не має установлених меж грошового виразу (вартості), а тому для різних видів

діяльності, речей і майнового стану учасників цивільних правовідносин має різні межі вартості. При цьому судова практика виходить з того, що важливою обставиною в цьому контексті є розмір статків сім'ї малолітньої особи: те, що для однієї родини є дрібним, для іншої складає істотну частку бюджету [4, с. 296].

З наведеного вбачається, що прийняття спадщини та відмова під прийняття спадщини, як односторонні правочини, виходять за межі цивільної дієздатності малолітньої особи. Саме тому законодавець закріплює особливий порядок здійснення права на спадкування малолітніми особами, відповідно до якого, незважаючи на пасивну поведінку, малолітня особа вважається такою, що прийняла спадщину (ч. 4 ст. 1268 ЦК України). Виняток із цього правила міститься у ч. 4 ст. 1273 ЦК України, яка визначає порядок відмови від прийняття спадщини малолітніми особами.

З огляду на те, що прийняття спадщини – це правочин, тобто дія особи, яка характеризується проявом волі, то щодо прийняття спадщини малолітніми особами така вольова поведінка виражається мовчанням. Тобто малолітні особи вважаються такими, що прийняли спадщину завжди, крім випадку відмови від спадщини, здійсненої від їхнього імені батьками (усиновлювачами), опікуном з дозволу органу опіки та піклування. Такий законодавчий підхід унеможливорює виникнення ситуації «неприйняття спадщини» малолітньою особою під яким розуміють невчинення спадкоємцем дій, які кваліфікуються законом як прийняття спадщини [1, с. 341] і спрямований на усунення зловживань з боку законних представників під час здійснення ними спадкових прав від імені малолітніх осіб.

Водночас, незважаючи на те, що малолітні особи вважаються такими, що прийняли спадщину «автоматично», їх законні представники можуть додатково подати заяву про прийняття спадщини від імені малолітньої особи (ч. 4 ст. 1269 ЦК України). Поділяємо думку про те, що законним представникам заяву про прийняття спадщини до нотаріальної контори доцільно подавати лише у тих випадках, коли до складу спадщини входить майно, права на яке потребують оформлення свідоцтво про право на спадщину (право власності на нерухоме майно, право на вклад, права інтелектуальної власності тощо). Відповідно до ч.5 ст. 1269 ЦК України особа, яка подала заяву про прийняття спадщини, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини. Вважаємо, що дане положення не поширюється на заяву про прийняття спадщини, яка подається законними представниками від імені малолітньої особи, оскільки така заява не має самостійного правового значення на відміну від заяви про відмову від спадщини.

Чинним законодавством малолітні особи віднесені до категорії спадкоємців, які наділені правом на обов'язкову частку у спадщині, розмір якої, незалежно від змісту заповіту, складає половину частки, яка належала б малолітній особі у разі спадкування за законом (ч. 1 ст. 1241 ЦК України).

Підсумовуючи, можна зазначити, що законодавець закріпив за малолітніми особами додаткові гарантії здійснення права на спадкування, які полягають в наступному: 1) особливий порядок прийняття спадщини; 2) контроль за

відмовою від спадщини з боку органів опіки та піклування; 3) право на обов'язкову частку у спадщині.

Список використаних джерел

1. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 498 с.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. (дата оновлення: 19.02.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 15.04.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар. Т. 1. Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКСУС, 2020. 928 с.

ООНОВЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЗА ЗАКОНОПРОЕКТОМ № 6134

Гришко Уляна Петрівна,
кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри цивільного права

Права споживачів є одними із основних прав людини, які гарантовані статтею 42 Конституції України, відповідно до якої держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Україна одна із перших країн пострадянського простору, якою було прийнято Закон України «Про захист прав споживачів». Проте механізм захисту прав споживачів, який існує на сьогодні втрачає свою актуальність та не відповідає тенденціям європейського законодавства.

З метою наближення національного законодавства про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу та гармонізації системи захисту прав споживачів в Україні з принципами, підходами та практиками ЄС та на виконання пункту 124 Плану пріоритетних дій Уряду, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів від 24.03.2021 № 276-р Верховна Рада України в першому читанні проголосувала за урядовий законопроект №6134 «Про захист прав споживачів». Цей документ передбачає адаптацію українського законодавства до законодавства Європейського Союзу, а запропонована законодавцем система прав споживачів має відповідати правам споживачів ЄС.

Серед позитивних нововведень, які пропонуються у законопроекті №6134 це значна частина норм присвячена електронній торгівлі. Так, у статті 1 проекту Закону передбачено визначення термінів електронного торговельного майданчика (маркетплейса), електронного сервісу порівняння продукції (прайс-агрегатора). Крім того, у статті 17 проекту зазначаються права споживача під час придбання продукції шляхом електронної торгівлі. Споживач має право ознайомитися з інформацією про продукцію на веб-сайті інтернет-магазину су-